

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยเรื่องการรับรู้และตีความเศรษฐกิจพอเพียงในมโนทัศน์ของชาวอีสานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้และตีความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมโนทัศน์ของชาวอีสาน 2) ศึกษาการนำผลการรับรู้และตีความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน ศึกษาอยู่ในพื้นที่ 8 ชุมชน ประกอบด้วย บ้านลับแล บ้านคูสว่าง บ้านบุกลาง บ้านหนองเอาะ บ้านทุ่งมน บ้านหนองเลิง บ้านเวินบึก และตลาดอินโดจีน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้ประกอบกันทั้งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้วิธีวิเคราะห์วาทกรรม แล้วนำเสนอผลการศึกษาแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผลการศึกษาปรากฏดังนี้

การรับรู้และตีความเศรษฐกิจพอเพียงในมโนทัศน์ของชาวอีสานจากบริบท 8 หมู่บ้าน จะเห็นความพอเพียงที่เป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นดังนี้

1. การรับรู้และตีความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมโนทัศน์ของชาวอีสาน

ด้านเศรษฐกิจชาวบ้านรับรู้วิถีผลิตแบบดั้งเดิมจากอุดมการณ์ความพอเพียงจากภูมิปัญญาชาวบ้านโดยใช้ประสบการณ์เดิมจากการทำมาหากิน คือ ใช้เครื่องมือที่ผลิตได้เองภายในท้องถิ่น เทคโนโลยีดั้งเดิมคือใช้แรงงานจากคร่าวเรือนของคนและสัตว์ ใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ฟังฟังฟ้าฝนจากธรรมชาติ การเกิดทักษะในการทำมาหากินโดยการใช้วิธีสอนงานจากพ่อแม่ บรรพบุรุษ วิถีผลิตในปัจจุบันการผลิตต้องฟังฟังเครื่องมือทันสมัยทดแทนแรงงานคนและสัตว์ ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกจำนวนมากขึ้น ใช้ทุนที่เป็นเงินมากขึ้น เพิ่มแรงงานจากภายนอกอาชีพที่นอกเหนือจากอาชีพเกษตรจะรับรู้โดยการประหยัดค่าใช้จ่าย มีความขยัน มีความอดทน ไม่ฟุ่มเฟือย ทำอาชีพเสริม ไม่กู้ยืมจากแหล่งภายนอก ใช้เงินทุนของตัวเอง ฟังตนเอง

ความสัมพันธ์จากการแลกเปลี่ยนแบบดั้งเดิมโดยใช้สินค้าแลกเปลี่ยนค้า เช่น ข้าว นำไปแลกเปลี่ยน ปลา รำ นำไปแลกข้าว จึงเป็นการแลกเปลี่ยนตามวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ไม่ต้องจ่ายเงิน การแลกเปลี่ยนเป็นไปด้วยความสมัครใจ แต่การแลกเปลี่ยนในปัจจุบันใช้ตัวเงินในการแลกเปลี่ยน

ต้องการกำไรมากขึ้น การซื้อขายผ่านตัวแทนหรือพ่อค้าแม่ค้าทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการซื้อขาย และกระจายสินค้า

การรวมกลุ่มอาชีพและสิทธิการเข้าเป็นสมาชิกในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุน ผู้สูงอายุ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กองทุนหมู่บ้าน กองทุนน้ำมัน กลุ่มผักปลอดสารพิษ ร้านค้าชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ย กลุ่มทำข้าวเกรียบ

พฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบดั้งเดิมเป็นการบริโภคส่วนที่ชาวบ้านหามาได้ ในหมู่บ้าน ชุมชน โดยปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร ผลิตเครื่องนุ่งห่ม ผลิตเครื่องมือทำมาหากินเอง ระยะเวลาต่อมาในปัจจุบันการผลิตสินค้าเพื่อบริโภคเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อขาย ทำให้พฤติกรรมจากการหาบริโภคในท้องถิ่นเป็นการซื้อสินค้าจึงทำให้พฤติกรรมกรรมการบริโภคเปลี่ยนไปเป็นความสะดวก รวดเร็ว กระตุ้นจากสื่อโฆษณาเพื่อให้เกิดการบริโภคในสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการครองชีพที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่จำเป็นก็มีราคาที่สูงขึ้นจึงต้องเลือกบริโภคเพื่อให้พอดีกับรายได้และค่าใช้จ่าย

ด้านสังคมจะเห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดั้งเดิมมีความเอื้อเฟื้อกันสูง ขอกันกินได้ ช่วยเหลือแรงงาน มีความสัมพันธ์กันสูงทางในการดำรงชีพของการผลิต เช่น การทำงานมีการช่วยเหลือกัน ในการลงแขก แต่ในสังคมปัจจุบันจากการเพิ่มขึ้นของประชากร อัตราค่าครองชีพสูงขึ้น พื้นที่ทำกิน น้อยลง มีการแข่งขันกันสูงขึ้น ความเป็นปัจเจกสูง การทำงานต้องเพิ่มเวลาให้มากขึ้นเพื่อชดเชย ค่าครองชีพที่สูงขึ้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ของครัวเรือนลดลง ความสัมพันธ์ต่อครัวเรือนและ ของชุมชนลดลง

ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากจิตสำนึกของชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมกับความเป็นอยู่ ของคนในชุมชน ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ชาวบ้านมีความรู้สึกที่ดี และมีความเชื่อว่าการทำบุญ จะทำให้มีจิตใจเป็นสุข มีความรักสามัคคีกัน ในทางศาสนาพุทธชาวบ้านร่วมกันทำบุญทั้งปี ได้แก่ บุญเข้ากรรมเป็นบุญเดือนอ้าย บุญคูณลาน บุญข้าวจี บุญพะเวส หรือ “บุญเทศน์มหาชาติ” บุญสงกรานต์ หรือบุญสงน้ำ บุญบั้งไฟ กิจกรรมที่สำคัญทำให้ชาวบ้านสนุกสนาน บุญช่าชะบึกบ้าน บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา และบุญกฐิน

การรับรู้ทางประเพณีโดยชาวบ้านมีความเห็นว่าเป็นการร่วมสามัคคีของชุมชน จะเห็นในชาวบ้านจะมารวมตัวกันด้วยความเต็มใจ เช่น ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีแห่บั้งไฟกับ แหนางแมวเพื่อขอฟ้าขอฝน ประเพณีแห่ต้นเทียน เป็นต้น การทำตามขนบธรรมเนียมประเพณี

ปัจจุบัน การเข้าวัดจะเป็นคนแก่ที่ เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย สังเกตได้จากผู้หญิงจะเข้ามาฟังเทศน์ และการทำบุญสังฆทาน

การรับรู้จากความเชื่อในการทำพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา ซึ่งเป็นความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาลผีปู่ตาเป็นที่เคารพของทุกคนในหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละปีจะทำพิธีบวงสรวงเพื่อขอให้เป็นไปตามที่บนไว้ ได้แก่ อยากรให้ลูกได้ทำงานบ้าง ขอให้สอบได้เป็นข้าราชการ หรือขจัดความไม่ออกจากตัวและคนทั้งหมู่บ้าน ถ้าการบนเป็นไปตามจุดประสงค์ชาวบ้านจะต้องนำอาหารมาเลี้ยงมาปลง ซึ่งความเชื่อในการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกันในหมู่บ้านทำให้ประเพณีนั้นเป็นที่รวมจิตใจคนทั้งหมู่บ้าน สะท้อนให้เห็นประเพณีดั้งเดิมยังคงดำรงอยู่

การสืบทอดภูมิปัญญาจากการนับถือผีปู่ตา ผีตาแฮก ปัจจุบัน ชาวชนอยู่ในหมู่บ้านที่เป็นคนรุ่นหลังพ่อแม่ไม่บอกสอนหรือเข้าพิธีกรรม และไม่สืบต่อจากครอบครัวอื่นในหมู่บ้าน จึงทำให้ขาดการปฏิบัติ ส่วนผู้รับหน้าที่ทำพิธี เช่น เต่าจ้ำมีการสืบทอดกันส่งต่อกัน ก่อนปลูกข้าวไปบอกกล่าวทำพิธี ก่อนเลิกงานข้าวก็ไปบอกกล่าว แต่พิธีกรรมบางอย่างก็ไม่มีสืบต่อกัน เช่น ผีตาแฮกได้เลิกไปเลย

การรับรู้ทางวัฒนธรรมของความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ เช่น ประเพณีของชนเผ่าบรู แรงงานที่เป็นผู้หญิงให้ทำงานอยู่กับชุมชนแต่ไม่ได้อนุญาตให้ออกไปทำงานภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งแตกต่างกับการใช้แรงงานของชาวบ้านเพศหญิงในอาชีพรับจ้างที่ต้องออกไปรับจ้างเพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว แต่ปัจจุบันประเพณีของชนเผ่าบรูนั้นเพศหญิงต้องออกไปรับจ้างนอกบ้านชี้ให้เห็นว่าทั้งเพศหญิงและเพศชายถือว่าเป็นแรงงานในครัวเรือนมีความเท่าเทียมกัน

การรับรู้จากภาษาอีสานจากคำว่าพอเพียง แต่คำว่าพอเพียงนั้นชาวอีสานเปรียบเทียบกับคำต่อไปนี้ “พออยู่พอกิน” ซึ่งแปลว่าพออยู่พอกิน การดำเนินชีวิตของครอบครัวมาถึงขั้นพอเพียงไม่ถึงขั้นร่ำรวย คำว่า “พออยู่พอกิน” ความหมายคล้ายกับคำว่า “พออยู่พออยาก” คำว่า “พอกินพอใช้” แปลว่า เกิดความพอเพียงในเรื่องของอาหารการกิน การทำมาหากิน มีเงินพอประมาณไม่ต้องไปขอยืมใคร ปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร คำว่า “เฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน” หมายความว่า การดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งวิถีผลิต หารหาอาหาร การขายสินค้า จึงหมายความว่า รวมถึงการทำมาหากิน คำว่า “อยู่ดีมีแสง” หมายความว่าสภาพร่างกายแข็งแรงและสภาพจิตใจดีเป็นสุข มีความเป็นอยู่แบบสบาย ไม่เดือดร้อน คำว่า “เฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน” หมายความว่า การทำมาหากินในการดำเนินชีวิตประจำวัน คำว่า “กุ่มมือกุ่มเวน” หมายความว่า การดำเนินชีวิตในแต่ละวันมีอาหารรับประทานได้ทั้งวัน ในทางตรงกันข้ามกับคำว่าพอเพียง จากคำว่า “มันอดมันอยาก” น่าจะมาจากคำว่า แร่นแค้นคือ ไม่มีจะกิน อดอยากหากินลำบาก คำว่า “บ่เฮ็ดบ่หา” หมายความว่า ไม่ทำมาหากิน

รับรู้จากพญา ภาษิต เช่น คำพญา คำสอนในการทำมาหากินให้รู้จักประหยัด มัธยัสถ์ บริโภคในสิ่งที่หามาได้ ซึ่งสะท้อนความหมายสอนให้รู้ว่าต้องรีบเร่งการทำมาหากิน มีความอดทน ไม่เกียจคร้าน พอถึงช่วงที่ต้องเร่งทำงานให้ทันเวลา คำพญาได้ตอบในการเลือกคู่ เป็นการเกี่ยวพาราสิทธิ์ของฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ให้เลือกคู่ครองที่เหมาะสมผู้หญิงเป็นแม่ศรีเรือน ผู้ชายเป็นผู้ที่ขยันขันแข็งทำมาหากิน รู้จักสร้างเนื้อสร้างตัว เรียนรู้อาชีพในการทำมาหากิน คำพญาจากพระธรรม คำสอนให้ดำเนินชีวิตและให้ทำบุญไปด้วยจะทำให้จิตใจผ่องใส การดำเนินชีวิตถูกทำนองครองธรรม ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน คำพญาที่ใช้เตือนสติข้าราชการ มีตำแหน่งใหญ่โตแล้วอย่าลืมนึกบ้านของตน เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งใหญ่แล้วทำคุณงามความดีต่อชาติบ้านเมือง

การรับรู้ในด้านพญา ภาษิต คำสอน ในเรื่องการทำมาหากิน การเลือกคู่ครอง การเกี่ยวพาราสิทธิ์ และวรรณกรรม เช่น เพลงกล่อมลูก นิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องผาแดงนางไอ่ ปัจจุบันพญา ภาษิต พญาคำสอน และวรรณกรรม เช่น การเล่านิทานและเพลงกล่อมลูกและนิทาน ไม่ได้นำมาใช้เท่าใดนัก นับวันยิ่งจะลึบเลือนไปจากการทรงจำของชาวบ้าน เพราะไม่มีการสืบต่อ วัฒนธรรมดั้งเดิม เพราะวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นถูกวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามากระทบ

2. การรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยผ่านกระบวนการสื่อสาร เป็นการรับรู้จากสื่อกระแสหลัก ได้แก่ โทรทัศน์เป็นการใช้สื่อที่เข้าถึงชาวบ้านได้มากที่สุด เพราะเกือบทุกครัวเรือนมีเครื่องรับโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ทันสมัยทางเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ง่าย แต่สื่อทางโทรทัศน์จะมีข้อเสียอยู่คือการรับรู้จากภาพที่เห็นเป็นช่วงการถ่ายทอดเวลาอันสั้นจะไม่สามารถตีความได้อย่างถูกต้อง ยังต้องใช้คำอธิบายที่เป็นตัวหนังสือ ความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อเปรียบเทียบกับ การทำมาหากิน การสื่อสารบางทีแต่ละครัวเรือนอาจจะไม่มีเวลาได้ดูโทรทัศน์ในขณะที่มีการเวลาที่ถ่ายทอดรายการเศรษฐกิจพอเพียง แต่ถึงแม้จะได้รับชมโทรทัศน์ก็ยังไม่เข้าใจเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นศักยภาพของสื่อมีประสิทธิภาพคือได้คุณภาพ แต่การรับรู้และทำความเข้าใจยังเป็นปัญหา เพราะต้องตีความหมายของรูปภาพ การรับรู้เศรษฐกิจพอเพียงต้องประชาสัมพันธ์จึงจะทำให้คล้อยตาม การสื่อสารทางโทรทัศน์โดยออกแพร่ภาพบ่อยๆ ใช้เวลาให้มากกว่านี้จะทำให้การสื่อสารเข้าถึงประชาชนได้มากกว่านี้

การรับรู้จากสื่อบุคคล เป็นการใช้สื่อที่ผ่านการอบรม ชาวบ้านเข้าถึงสื่อบุคคล คือได้เข้าอบรมเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานข้าราชการที่ได้รับผิดชอบ จะเห็นว่าสื่อบุคคลที่เข้ามาอบรมให้ชาวบ้านได้รับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อการรับรู้การที่ชาวบ้านรับสื่อได้เพราะมีความสนใจเป็นอันดับแรก การที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐมาอบรม สามารถซักถามประเด็น หรือขั้นตอนที่ไม่เข้าใจ เพื่อจะได้มีทางแก้ไขปัญหา และทำอย่างไร

การอบรมจากหน่วยงานราชการมีหน้าที่สนับสนุนมีนโยบายจะมีวัตถุประสงค์ให้เงินงบประมาณ คือไม่เป็นการบังคับเป็นงานหน้าที่ต้องทำ เป็นงานบริการ ส่วนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จเป็นเรื่องของชาวบ้านไป ภาระนี้การใช้สื่อในหมู่บ้านอบรมยังไม่เพียงพอ ยังต้องไปเติมหมู่บ้านยังไม่เข้าโครงการ บางคนยังไม่เข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ไปประกวดหมู่บ้านก็ถามชาวบ้านก็ไม่เข้าใจ ทางภาครัฐต้องนำเข้าไปถ่ายทอดในหมู่บ้านเพิ่มเติม ในหมู่บ้านยังไม่เข้าไป

การรับรู้จากสื่อบุคคลถ้าจะให้เกิดผลคือทำอะไรจะให้เกิดแรงจูงใจ ผู้ที่เข้าอบรมต้องมาจากจิตสำนึกที่แท้จริง บุคคลเหล่านี้จะต่อสู้รับเอาความรู้ทันทีและนำไปปฏิบัติ เมื่ออบรมแล้วจะต้องพาไปดูงาน แล้วมาทำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิธีคิดตามผลต้องเข้าไปเยี่ยมชาวบ้านบ่อยๆ เพื่อให้เกิดความรู้ที่แท้จริงและได้เห็นผลจริง

การรับรู้จากสื่อบางประเพณีเริ่มเป็นธุรกิจเช่นประเพณีบุญบั้งไฟ จะมีชาวบ้านไปแห่มาในการจัดพิธี เหมาสองแสนสามแสนแล้วแต่จะตกลงกัน วิธีเก็บเงินก็เก็บเป็นตัวละร้อยสองร้อย มีการร้านอาหารจัดอาหารหมด ครบวงจร ทำให้วัฒนธรรมชาวบ้านที่มีประเพณีนั้นเปลี่ยนไปธุรกิจการค้า ไม่ใช่ประเพณีบุญบั้งไฟที่เป็นวัฒนธรรมของคนอีสาน ซึ่งประเพณีมีการพนันเข้ามาแทนที่

กล่าวโดยสรุปการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งออกเป็นดังนี้ 1) การรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านศาสนาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ฮีตคอง ปรัชญาพื้นบ้าน เป็นการรับรู้ที่สามารถเข้าใจหลักของปรัชญาพอเพียงในลักษณะการนำมาปฏิบัติแล้วจะทำให้เป็นสุขในด้านจิตใจ การได้ทำบุญถือว่าเป็นการสะละกิเลส ตามหลักของพุทธศาสนา คือ เป็นทางสายกลาง ด้านกิเลสชาวบ้านได้รวมกันมีความสามัคคีในการทำบุญร่วมกัน 2) การรับรู้จากสื่อกระแสหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้คือรับรู้จากสื่อโทรทัศน์ สื่อบุคคล สื่อวิทยุ ชาวบ้านรับรู้จากสื่อดังกล่าวทำความเข้าใจด้วยการตั้งใจฟัง ผ่านการอบรมแล้วนำไปปฏิบัติจริงก็จะเกิดประโยชน์ เศรษฐกิจพอเพียงที่จะขับเคลื่อนจริงๆ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำหมู่บ้าน การสื่อสารต้องผ่านแผนงานที่เป็นนโยบายของประเทศ การสื่อสารอย่างเดี๋ยวกงไม่พอที่จะทำให้ชาวบ้านเข้าใจ การเข้าถึงสื่อด้วยการกระตุ้นอย่างเต็มที่และการสร้างศักยภาพของบุคคลที่ลงมือปฏิบัติเพื่อให้ชาวบ้านที่เข้ารับการอบรม จะทำให้ชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งเข้ามารับรู้ที่เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาปฏิบัติแล้วเกิดความพอเพียงได้จริง 3) การไม่รับรู้จากสื่อกระแสหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านโทรทัศน์ ไม่เข้าใจว่าการตีความหมายของภาพที่ได้เห็นเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับการทำมาหากิน การตีความจากหลายมิติจากภาพของการที่ได้ชมจากโทรทัศน์ เช่น มิติของปัจเจกบุคคล คริวเรือน มิติทางเกษตรกรรม และการที่ไม่เข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจากไม่มีเวลาได้ดูเพราะยุ่งแต่กับเรื่องทำมาหากิน ประเด็นที่สำคัญคือการรับรู้แล้วไม่นำมาปฏิบัติ เป็นเพราะว่าไม่มีเงินทุนในการลงทุน

3. การนำผลของการรับรู้และตีความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน

ความพอประมาณจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในระบบการผลิตดังต่อไปนี้

- 1) อาชีพเกษตรกรรมจะผสมผสานระหว่างแรงงานคนและเครื่องจักรเพื่อความรวดเร็ว ทันเวลาเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย
- 2) การลดต้นทุนการผลิตจากการใช้ปุ๋ยเคมีไปใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ โดยการสร้างเครือข่ายการผลิตปุ๋ยเอง
- 3) พึ่งตนเองคือใช้แรงงานที่เป็นสมาชิกในครัวเรือน
- 4) ความสัมพันธ์ด้านตลาดดำเนินการจัดการองค์กรด้วยตนเอง
- 5) ใช้ต้นทุนทางสังคมของทรัพยากรที่ดิน แหล่งน้ำ และอื่นๆให้เกิดประโยชน์
- 6) ปรับระดับการลงทุนให้พอดีไม่เกินทุนของตนเอง แต่ถ้ามีการกู้ยืมก็ให้นำมาใช้ให้อยู่ในระบบการผลิตที่ไม่เกินตัว
- 7) มีความรักในอาชีพ มีความขยัน อดทน

ความพอประมาณในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การปฏิบัติที่เกิดจาก

- 1) ความสามัคคีความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านชาวบ้านมีจิตวิญญาณความสำนึกในท้องถิ่น โดยการรวมกลุ่ม โดยเข้าวัดจากการทำบุญ จะจัดประชุมกลุ่มของหมู่บ้าน เพื่อกำหนดวัน เวลา ในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญเข้ากรรม บุญคุณลาน บุญข้าวจี บุญพระเวส บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ บุญช่าชะ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญออกพรรษา บุญกฐิน แต่ชาวบ้านบางหมู่บ้านได้ไม่ได้ทำบุญตามประเพณีได้ทั้งหมด เพราะในหมู่บ้านมีความจำเป็นในเรื่องเศรษฐกิจไม่ดี หรือทางกรรมการวัดถือว่าเป็นบุญที่จัดแล้วยุ่งยากทำให้เกิดข้อห้าม กลัวว่าจะเกิดอันตราย เช่น บุญบั้งไฟ จึงได้ไปจัดรวมกันกับหมู่บ้านอื่นส่วนการเคารพนับถือศาสนาที่ต่างกันออกไป ชาวบ้านก็ให้ความนับถือและทำพิธีกรรมได้โดยไม่มีข้อห้าม เช่น การนับถือศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น
- 2) ความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา ก่อนที่มาตั้งบ้านจะต้องสร้างหลักบ้าน โดยการหาแก่นไม้มะยมมาเขียนลงคาถาทำเป็นหลักบ้านเพราะมีความเชื่อว่ามีผีป่า ผิง ผิง มีเจ้าปู่เจ้าตา ได้คุ้มครองคนในหมู่บ้านไม่ให้ผีทางอื่นเข้ามาในหมู่บ้าน การทำพิธีกรรมในแต่ละปีชาวบ้านจะทำพิธีบวงสรวงโดยนำไข่ต้ม เอาเหล้าไห ไก่ตัว เพื่อเสี่ยงทายว่าในหมู่บ้านจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่ ขั้นตอนการบวงสรวง (บ๋า) ไก่ก่อนการลงมือทำนาเสี่ยงทายว่าลูกบ้านจะเป็นอย่างไร พิธีกรรมนี้แสดงให้เห็นสัญลักษณ์ของการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้าน สามารถลดบันดาลให้ชาวบ้านได้ตามที่ขอไว้ความเชื่อสัญลักษณ์ที่ท่ายู่จะทำให้ผู้คนที่ทำพิธีกรรมนี้ศักดิ์สิทธิ์ การ “บ๋า” และการลงโทษจากผีปู่ตา ไม่มีความมุ่งหวังให้เกิดอันตรายต่อคนในชุมชน แต่เป็นการปกป้อง คุ้มครอง บันดาลให้เกิดความอยู่ดีกินดี ฝนตกต้องตามฤดูกาล ชาวบ้านประพาศิตนตามทำนองคลองธรรม และดำรงไว้ให้ลูกหลานสืบต่อไป
- 3) ไม่แบ่งแยกศาสนา ชาวบ้านให้ความเคารพ

นับถือทุกศาสนา ไม่ลบล้าง จึงทำให้ชาวบ้านสามารถอยู่รวมกันได้ แต่การทำพิธีกรรมต่างฝ่ายต่าง ทำไม่นำมารวมกัน 4) รักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในหมู่บ้าน เช่น ฝึกหมอลำเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

การใช้เหตุผลที่เกิดจาก 1) ลดค่าใช้จ่ายในการผลิตเอง เช่น อาหารปลาผลิตเอง เข้ากลุ่มเลี้ยงปลาเรียนรู้เป็นกลุ่มแล้วลงมือผลิต กลุ่มหาปลาใช้เครื่องมือที่ผลิตเอง ใช้เองหาวัสดุที่มี ในท้องถิ่น แรงงานเป็นของครัวเรือน การประหยัด อดออม ไม่บริโภคสิ่งฟุ่มเฟือย 2) เพิ่มรายได้ การผลิตโดยใช้เทคนิคการเพาะปลุกใหม่ๆ ใช้เครื่องมือทันสมัย ให้นุ้ยให้ถูกต้องเพื่อเพิ่มผลผลิต ให้ได้ปริมาณมากขึ้น หาวัตถุดิบภายในท้องถิ่น จัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าโดยการนำสินค้า ไปขายเอง

การใช้ภูมิคุ้มกันในทางปฏิบัติของชาวบ้าน 1) ใช้สวัสดิการทางสังคมในการรักษา พยาบาลฟรี 2) ทำอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ทำอาชีพเสริมตามที่ตนถนัดในการใช้แรงงานแบกข้าว ถีบสามล้อ ขับวินมอเตอร์ไซด์ เชื้อจรดผักในตลาดวาริน เป็นกรรมกรเฒ่า พนักงานรักษาความปลอดภัย ขับรถตุ๊กตุ๊ก ไปรับจ้างเป็นพนักงานเสิร์ฟตามร้านอาหาร เพิ่มเวลาทำงานให้มากขึ้น เลี้ยงสัตว์ ปลุก พืชผักสวนครัว ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน 3) การออม เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารหมู่บ้าน สหกรณ์ ชุมชน 4) ลดค่าใช้จ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย ลด ละ เลิก อบายมุข 5) รวมกลุ่มอาชีพกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ โครงการมิยาซาวา สารพิษ ร้านค้าชุมชน

คุณธรรมที่นำมาปฏิบัติ 1) ชาวบ้านรู้จักแบ่งปันพื้นที่น้ำที่ใช้ในการเลี้ยงปลาร่วมกัน แบ่งปันพื้นที่หาปลา 2) คุณธรรมการรับซื้อปลาและขายปลาในราคายุติธรรม สำหรับอาชีพทำไร้ พ้อค้าคนกลางที่รับซื้อมันสำปะหลังและพืชไร่ตามคุณภาพของสินค้าไม่เอาเปรียบเกษตรกร มีความ ยุติธรรมในการขายสินค้าหากกำไรมากเกินไป 3) ความยุติธรรมในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ทำงาน ร่วมกัน แบ่งปันผลประโยชน์กัน

พื้นที่ในบริบทของ 8 หมู่บ้าน มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน คือ บ้านลับแล อัตลักษณ์ การใช้แรงงาน แนวคิดของชาวบ้านใช้แรงงานเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอด การนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงไปใช้ยังไม่จริงจังเพราะว่าชาวบ้านต้องดิ้นรนทำมาหากินออกไปทำงานตั้งแต่เช้า ไม่มีเวลา ในการเข้ารับฟังอบรม และรับรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แต่ชาวบ้านดำรงอยู่ได้เพราะว่าอดทน ขยัน ไม่เลือกงาน ทำงานล่วงเวลา อัตลักษณ์บ้านเวินบึกคือการหาปลา แนวคิดของชาวบ้านเพื่อเลี้ยงชีพ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านนั้นปฏิบัติได้ การดำรงอยู่ด้วยการรักอาชีพ อัตลักษณ์

ของบ้านคูสว่างคือการเลี้ยงปลา การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จริงจึงทำให้เกิดประโยชน์ในเรื่องการเลี้ยงปลาให้พอดีกับเงินทุน มีความรู้ด้วยการอบรมการเลี้ยงปลา อุตสาหกรรมของบ้านหนองเอะคือการทำนา แนวคิดจากความพอเพียง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้จริง ทำอาชีพเสริมด้วยการปลูกพืชผัก อุตสาหกรรมของทุ่งมนคือการทำนา แนวคิดเกิดจากความพอเพียง นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้จริง อุตสาหกรรมของบ้านหนองเลิง คือ การทำนา แนวคิดเกิดจากความพอเพียง นำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้จริง ชุมชนตลาดอินโดจีน อุตสาหกรรมคือ การค้าขาย แนวคิดเกิดจากต้องการมุ่งหวังกำไร นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้คือการสั่งสินค้าพอประมาณ ไม่เกินตัว และอุตสาหกรรมบ้านบุกลางคือการปลูกพืชไร่ แนวคิดเกิดจากมุ่งหวังกำไรเกินความพอเพียง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้จริง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปปฏิบัติได้จริงและประสบความสำเร็จ ได้แก่ บ้านบุกลาง คือมีทุนทางสังคมที่เป็นทรัพยากรที่ดินที่อุดมสมบูรณ์และมีจำนวนมาก การครอบครองปัจจัยการผลิต ขั้นตอนการผลิตเป็นแบบเรียบง่าย แต่ก็ยังพึ่งพิงน้ำฝนตามธรรมชาติ เครื่องมือในการผลิตเป็นเครื่องจักร แรงงานเป็นแรงงานครัวเรือน การผลิตเพื่อขายเข้าสู่ระบบทุนนิยมเพื่อการค้า รองลงมาเป็นชุมชนตลาดอินโดจีนเป็นการค้าขาย แบบทุนนิยมการค้า ปัจจัยการผลิตเป็นเงินทุน และการสั่งสินค้าจำนวนมากเพื่อลดต้นทุน บ้านคูสว่างเลี้ยงปลาเป็นอาชีพที่เกินความพอเพียงเพื่อหวังกำไร เลี้ยงปลาจำนวนมาก แต่ก็ยังมีภาวะความเสี่ยงเนื่องจากการเกษตรคือจำนวนปลาตาย และอัตราที่สูงขึ้นของอาหารปลาและยารักษาโรค

หมู่บ้านที่เข้าสู่เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเวินบึกด้วยการหาปลาเป็นอาชีพ บ้านทุ่งมนทำนาเป็นอาชีพ บ้านหนองเลิงทำนาเป็นอาชีพ และบ้านลับแลใช้แรงงานเป็นอาชีพ เพื่อหวังความอยู่รอด ไม่แสวงหากำไร ระบบผลิตเพื่อยังชีพ ใช้แรงงานครัวเรือน ชาวบ้านมีการพึ่งพิงกันมาก ความสัมพันธ์ด้านประเพณี วัฒนธรรม กับสืต 12 คอง 14 ที่เชื่อมโยงผูกมัดตรึงอย่างเหนียวแน่น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาระหว่างงานวิจัยครั้งนี้ในเรื่องของการรับรู้และตีความเศรษฐกิจพอเพียงในมโนทัศน์ของชาวอีสาน เป็นการวิพากษ์การดำรงชีวิตภายใต้เงื่อนไขของการตีความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแตกต่างไปจากงานวิพากษ์วาทกรรมของ อวยชัย สังเสนา (2544 : 100) วาทกรรมของนิวัติ กองเพียร เป็นการวิพากษ์วาทกรรมที่เป็นความงามลักษณะของสตรี ผ่านวาทกรรมที่ส่งผ่าน

สัญลักษณ์ของภาษา ผ่านหนังสือเป็นการวิพากษ์วาทกรรมความงาม ซึ่งเป็นความพอเพียงทางร่างกาย ที่เกิดขึ้นในด้านจิตใจ ไม่ได้กล่าวถึงความพอเพียงของการดำรงอยู่ของชุมชน งานวิจัยของ จิตรกร โพธิ์งาม (2549 : 147) เป็นงานวิพากษ์วาทกรรมเพื่อนเป็นมุมมองของกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ในการทำประโยชน์ของแต่ละฝ่ายคือฝ่ายเสียผลประโยชน์คือชาวบ้าน ฝ่ายที่ได้ประโยชน์คือรัฐ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังการสร้างเขื่อน การใช้ยุทธศาสตร์ตอบโต้และเรียกร้องสิทธิของผู้ที่อ้างตนว่าเสียผลประโยชน์ไม่ได้วิพากษ์ลงลึกจากผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของความพอเพียงในหมู่บ้าน งานวิจัยของ ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ (2547 : 143-145) ได้วิพากษ์วาทกรรม“ความสัมพันธ์ทางสังคม” จะเห็นว่าระดับปัจเจกชนและกลุ่ม การนำทุนทางสังคมมาใช้ในสังคมไทยมีพลวัตของความยากจน เปลี่ยนเป็น “การเป็นทุนของสังคม” เช่น ทุนทางวัฒนธรรม ทุนธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญา เป็นองค์ประกอบของทุนที่มีใช้ปัจจัยในการผลิตตามแนวเศรษฐศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่มีทุนรูปแบบอื่นด้วย ทุนทางสังคมในแนวคิดของนักวิชาการและปฏิบัติในงานพัฒนารวมกับภูมิปัญญาความรู้ ในสังคมไทย ไม่ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความพอเพียง

การรับรู้จากงานวิจัยนี้ชาวบ้านรับรู้ตามวิถีผลิตแบบดั้งเดิมบ้านลับแลที่มีอาชีพใช้แรงงาน การรับรู้จากชาวบ้านจากอดีตเคยทำมาหากินโดยใช้แรงงานจากความรู้เดิมจากประสบการณ์ของบรรพบุรุษ การรับรู้ของความเชื่อตามคำสอน ผญา ภาษิต มีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจในการทำมาหากิน การรับรู้ของบ้านเวินบึกที่มีอาชีพหาปลาจากภูมิปัญญาในการหาปลาโดยการสอนกัน จากรุ่นสู่รุ่นของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดความรู้กันมา จากความรักในอาชีพหาปลา ระบบผลิตคือหาปลาในแหล่งน้ำใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกัน ใช้เครื่องมือหาปลาที่ซื้อมาจากตลาด มีความเชื่อทางประเพณี วัฒนธรรมของชนเผ่าบรู การรับรู้ของบ้านหนองเล็งจากการทำนาที่เกิดจากประสบการณ์วิธีการผลิตแบบยังชีพ ใช้เทคโนโลยีดั้งเดิม และจากภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับหมอลำ ที่สืบทอดกันมา และปรัชญาพื้นบ้าน ผญาภาษิต คำสอน ผญา ทำให้เกิดอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจในการทำมาหากินของชาวบ้าน การสื่อสารที่ผ่านผญา คำสั่งสอน และแนวทางการดำเนินชีวิตมาแต่โบราณ เพื่อปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น การรับรู้ของบ้านหนองเอาะ มีอาชีพทำนาจะรับรู้วิธีการผลิตแบบพอเพียงด้วยการดำรงชีวิตตามวิถีผลิตแบบดั้งเดิมด้วยประสบการณ์กับความรักในอาชีพจนเป็นเนื้อเดียวกัน ทำให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษทำให้เกิดการสั่งสมประสบการณ์ การรับรู้จากการลดต้นทุนการผลิตในการใช้ปุ๋ยที่ผลิตเอง การสร้างเครือข่ายปุ๋ย บ้านทุ่งมนรับรู้จากประสบการณ์ทำเกษตรกรรมทำนา รักในอาชีพ ระบบผลิตเพื่อยังชีพบริโภคภายในครัวเรือน บ้านทุ่งมนรับรู้จากประสบการณ์ วิถีผลิตเป็นแบบยังชีพ ใช้เทคโนโลยีการผลิตแบบดั้งเดิม ใช้แรงงานครัวเรือน รักในอาชีพ

จึงเกิดความพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีมัย ทองอยู่ (2546 : 267) ในเรื่องของเศรษฐกิจชุมชนที่แตกตัวทางกิจกรรมไปสู่ภาคเกษตรคือการทำนา ทำไร่ ฟังฟังจากทุนภายนอก แรงงานเป็นสมาชิกครัวเรือน รักษาที่ดินเป็นของตนเอง ปรับตัวจากผลกระทบจากเศรษฐกิจครัวเรือน การรับรู้ของบ้านคูสว่างที่มีอาชีพเลี้ยงปลาตีบทอดกันมาจากการแนะนำจากญาติที่อยู่ในหมู่บ้านอื่น แนวคิดของเศรษฐกิจตามแบบทุนนิยม เลี้ยงปลาจำนวนคราวละหลายๆ เพื่อนำไปขาย มุ่งหวังกำไร ใช้ต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูง การลดค่าใช้จ่าย แรงงานทำด้วยตนเอง ให้อยู่ระดับความพอเพียงไม่เกินความสามารถในตัวเอง การรับรู้ของบ้านบุกลางที่มีอาชีพทำไร่ การรับรู้จากประสบการณ์การทำไร่ในช่วงแรกได้ปลูกพืชไร่ข้าวโพดเพื่อยังชีพต่อมาได้พัฒนาเป็นการผลิตคราวละหลายๆ คือ ต้องใช้ที่ดินจำนวนมาก วัสดุจำนวนมาก ปุ๋ยและแรงงานจำนวนมาก เพื่อต้องการผลกำไรมาก การรับรู้ของตลาดอินโดจีนที่มีอาชีพค้าขายพบว่า การรับรู้เกิดจากอุดมการณ์แบบทุนนิยม เพื่อการค้าที่มุ่งหวังกำไรมากที่สุด วิธีการผลิตรับสินค้าจากพ่อค้าส่งแล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้าปลีก พ่อค้าปลีกจะจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวจากท้องถิ่น การค้าขายของชุมชนอินโดจีนพัฒนาตลาดจนกระทั่งเป็นการซื้อขายระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรสุดา เจริญรัต (2546 : 113) กล่าวถึงการดำรงอยู่และการปรับตัวของชุมชนมีลักษณะของนิยามเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาจากการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการออม ดำรงอยู่ของชุมชนด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ (2544 : 37) แนวคิดของระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์กับสังคมบุพกาล เริ่มมีการพัฒนาภายหลังจากเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นการสร้างแรงจูงใจในการลงทุนด้วยทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อแสวงหากำไร เปลี่ยนแปลงและขอบเขตได้ขยายตัวตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิมล โรมรัตน์พันธ์ และอื่นๆ (2546 : 6) ได้กล่าวถึงการกระตุ้นของชุมชนทำให้เกิดการบริโภค ส่งเสริมอาชีพแบบยังชีพ แล้วนำชุมชนไปสู่ระบบการค้า ทำให้ระบบทุนนิยมเข้ามา มีบทบาทในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีแนวคิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนารัช ปริดากรณ์ (2545 : 154) กล่าวถึงความพอเพียงที่มีความสัมพันธ์กันในชุมชนผู้เลี้ยงปลา การรวมตัวกันทำให้เกิดอำนาจอิสระในการผลิต ชาวบ้านมีเป้าหมายอันเดียวกัน มีพันธะผูกพันในการแก้ไขปัญหาและทางออกร่วมกันในแนวระนาบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล นิราทร (2548 : 27) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจชุมชนมี การเคลื่อนไหวเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง ระบบเศรษฐกิจในเมืองเป็นโซ่ห่วงผลิตในระบบทุนนิยม การเคลื่อนไหว เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะของสังคม

นอกจากนี้งานวิจัยในการนำเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร สุปัญญา (2550 : 72) เป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงสู่การปฏิบัติจริงของแกนนำหมู่บ้านที่เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชนมีปฏิบัติมากกว่าเศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว ใช้ทรัพยากรที่ดิน ทำการเกษตรอย่างคุ้มค่า ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอควร พออยู่พอกิน ด้านลดละเลิกอบายมุข มีการออม มีการปฏิบัติ เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน มีการทำเกษตรยั่งยืน จัดทำบัญชีครัวเรือน ออมทรัพย์สามส่วนในหนึ่งส่วน การยกย่อง เชิดชูคนดี มีคุณธรรม รักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของ ชุมชนการรักษาความสะอาด การจัดขยะมูลฝอย ด้านแผนชุมชน ต่อต้านยาเสพติด การเสริมสร้าง สุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ แผ่ทอง (2551 : 49) ในการปฏิบัติตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำท้องถิ่น ลดรายจ่ายเป็นประจํามากที่สุด เลือกซื้อสินค้าที่คุ้มค่าและ การรักษาสีของ การใช้จ่ายที่ประหยัดน้ำประปา ไฟฟ้า น้ำมันเชื้อเพลิง การใช้วัสดุคิบในท้องถิ่น ในการผลิตสินค้าใช้เอง การใช้ที่ดินทำการเกษตรอย่างคุ้มค่า การพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้านการออมโดยเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ด้านการดำรงชีวิต มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีคุณธรรม การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างจิตสำนึกให้ ประชาชนปฏิบัติ เรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ให้เด็กเยาวชนเก็บผักพื้นบ้านที่ปลูกอยู่บริเวณ รอบบ้าน และลดสารเคมีในการปลูกพืช โครงการเกษตรอินทรีย์ สร้างเครือข่ายเกษตรอินทรีย์โดยผลิต ปลูกเอง

ความแตกต่างงานวิจัยนี้มีความแตกต่างไปจากงานของ เสกสรรค์ สามสี (2545 : 84) ซึ่งเป็นการประเมินโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ใน โรงเรียน แกนนำตามหลักของทฤษฎีใหม่ ชุมชนมีส่วนร่วม ความกระตือรือร้นในการทำงาน มีบูรณาการ วิชาการ มีความแตกต่างจากการทำการเกษตรเน้นการจัดสรรพื้นที่ผลิตเพื่อบริโภคแบบพออยู่พอกิน พึ่งตนเองได้ แต่งานวิจัยไม่ได้นำไปปฏิบัติให้เห็นจริง และงานวิจัยของ สุนันท์ คีพลางม (2549 : 86) เรื่องของการประเมินโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ประเมิน ผู้บริหาร โรงเรียนด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามหลัก ทฤษฎีใหม่ สภาพพื้นที่ทำการเกษตร ประเมินทรัพยากรเป็นการปลูกพืชยืนต้น พืชผักสวนครัว ประเมินของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประเมินของนักเรียนมีความรู้สึกรู้สึต่อโครงการ นักเรียน มีความรู้เรื่องทฤษฎีใหม่ ในการผลิตทั่วไปครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมีความสุขและกระตือรือร้น และแตกต่างไปจากงานวิจัยของ สมเพชร เรื่องมนตรี (2551 : 94) ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนชุมชนในการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้เข้าร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ เพิ่มมากขึ้น ด้านการพัฒนาบุคลากรผู้ร่วมศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงเขียนแผนการเรียนรู้โครงการ และ

สามารถเรียนรู้แบบโครงการโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ กลุ่มผู้เข้าร่วมคั้นว่าสามารถเขียนแผนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งความแตกต่างชี้ให้เห็นว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านมุ่งมั่นต่อการทำมาหากิน โดยไม่มีรูปแบบที่ตายตัว แต่ชาวบ้านมีหลักคิดในการปรับตัวจากการทำมาหากินให้เข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในงานวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของบ้านลับแล อาชีพใช้แรงงาน ความพอประมาณ เกิดจากชาวบ้านมีความอดทนสูงขยันขันแข็งต่อการทำมาหากิน มีความสัมพันธ์กันในชุมชนสูง การทำอาชีพเสริม การลดละเลิกอบายมุข ใช้แรงงานแบกข้าวแบกน้ำ ถีบสามล้อ ออกวินมอเตอร์ไซด์ เชื้อรถฝักในตลาด ภูมิคุ้มกัน ได้รับการประกันสังคม ด้านสาธารณสุข ในการรักษาพยาบาล มีความรู้ ชาวบ้านประกอบอาชีพแบกหาม วิ่งรถวินมอเตอร์ไซด์ การแสวงหาความรู้จากภายนอกเพื่อหาประสบการณ์ คุณธรรมการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนการทำมาหากิน ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน การแบ่งปันผลประโยชน์

บ้านเวินบึกอาชีพหาปลาอุดมการณ์เพื่อยังชีพ มีวิถีชีวิตที่เกาะเกี่ยววัฒนธรรม ประเพณี มาจากบรรพบุรุษการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการถือศีลไม่ทอดทิ้งบุญคุณพ่อแม่ และความเชื่อให้ผู้ชายออกไปทำงานนอกบ้าน มีความรักในอาชีพหาและการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกันที่เป็นแหล่งหาปลา ทำอาชีพเสริมด้วยการหาของป่า รับจ้างทั่วไปตามฤดูกาล จักสานเครื่องใช้ไม้ไผ่ ถนอมอาหาร การใช้เหตุผล จากมีจำนวนผู้หาปลามากขึ้นการหาปลาในพื้นที่แม่น้ำในประเทศที่กั้นระหว่างไทยกับลาว การเครื่องมือหาปลาแบบดั้งเดิม ภูมิคุ้มกันโดยการพึ่งตนเองของชาวบ้านต้องลงมือหาปลาเอง ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่เคยทำมาด้วยความขยันและอดทน ใช้ความรู้ชาวบ้านจะจัดการภูมิปัญญา ซึ่งเป็นพื้นความรู้ ด้วยวิธีสังเกต การขึ้นลงของปลา จำนวนปลา มีถิ่นที่ มีคุณธรรมต้องเสริมสร้างจากสองส่วนด้านจิตใจ และปัญญา การทำมาหากินต่างก็พึ่งพาอาศัยกันในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกันคือหาปลาในแม่น้ำ

บ้านคูสว่างอาชีพเลี้ยงปลา ความพอประมาณ เกิดจากชาวบ้านมีความสามัคคี ในการทำงาน ร่วมกัน มีความใกล้ชิดความสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรม ไม่แบ่งแยกศาสนาถึงแม้มีการนับถือศาสนาคริสต์ และพุทธจะเห็นได้จากงานบุญประเพณี ฟังฟังจากภายนอก วิธีผลิตอาชีพเลี้ยงปลาในกระชังต้องฟังฟัง ปัจจัยภายนอกคือบริษัทซีพี ฟังตนเอง การปฏิบัติเองนับตั้งแต่มีความรู้ ความเข้าใจ มีเงินทุนในการเลี้ยงปลา การใช้เหตุผล ในการหาแหล่งเงินทุนถ้ามีเงินทุนแล้วก็ไม่ต้องกู้ยืม มีภูมิคุ้มกันอาชีพพ่อค้าปลา ต้องแสวงหาความรู้ในเรื่องการตลาดการรับซื้อปลา การขนส่งและการตั้งราคา การหาตลาด ภาวะความเสี่ยงจากผู้เลี้ยงปลา การลดอัตราการตาย ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติจากน้ำ มีความรู้ ในระบบ

การผลิตการเลี้ยงปลาความเสี่ยงต้องระวังคือไม่ให้ลูกปลาตาย โดยการศึกษาเรื่องน้ำเสียจากพิษของน้ำ และการเลี้ยงปลาในฤดูฝน มีคุณธรรมการตั้งราคาตามท้องตลาด การซื้อขายด้วยความสมัครใจทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

บ้านบุกลางอาชีพทำไร่ความพอประมาณ เกิดจากระบบการผลิตในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากร เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ระบบผลิตเป็นการผลิตเพื่อการค้า คือการใช้ทรัพยากรที่ดินจำนวนมาก มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง ลดค่าใช้จ่ายปุ๋ยโดยการรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยซื้อในราคาถูก ใช้แรงงานในครัวเรือน การใช้เหตุผลโดยมีต้นทุนการผลิตในระบบทุนนิยมและทุนทางสังคมที่เป็นที่ดิน ทุนความรู้และการจัดการ ทุนสำรองในการจ่ายค่าแรง การซื้อปุ๋ย น้ำมัน แรงงานในครัวเรือน นอกจากนั้นเป็นแรงงานภายนอก ความมีเหตุผลการจัดการเรื่องที่ดิน การเตรียมแรงงาน เงินทุน ให้มีความพร้อมในการเพาะปลูกแต่ต้องอยู่ในขอบเขตของทุนที่มีจำกัด ไม่เกินตัวจนทำให้เดือดร้อน มีความรู้ในระบบการผลิตการลดต้นทุนการใส่ปุ๋ยมันสำปะหลังยังใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาสูง การลดต้นทุนการผลิต ชาวบ้านได้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ มีคุณธรรม พ่อค้าคนกลางที่รับซื้อมันสำปะหลังและพืชไร่ ส่วนมากการตั้งราคาในชุมชนจะสอดคล้องกันทั้งหมด พ่อค้าส่งออกจากกรุงเทพเป็นคนกำหนดราคา เลขขายที่ไหนก็มักจะขายที่เดิม ให้ราคายุติธรรม ตามคุณภาพของสินค้า ถ้าสินค้ามีคุณภาพดีก็ได้ราคาดี ไม่เอาเปรียบเกษตรกร

บ้านทุ่งมนอาชีพทำนา ความพอประมาณ เกิดจากความสมัครใจของคนในชุมชนทุกเรื่อง ต้องการทำประชาสังคัมหมู่บ้าน การรวมกลุ่มประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี การนับถือผีด้วยความเชื่อเรื่องผีปู่ตาอาฮัก การยึดถือวัฒนธรรมเดิมด้วยศรัทธา ซึ่งรวมทั้งศรัทธาคำสอนเรื่องการทำอาชีพเกษตรกร คำสอนผ่านการครองเรือนระหว่างสามีภรรยา ความขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากิน อดทน การพึ่งตนเอง รักอาชีพทำนา การใช้เหตุผล การลดต้นทุนการผลิต ลดต้นทุนเรื่องปุ๋ย โดยการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตปุ๋ย ภูมิคุ้มกันในการทำอาชีพเสริมหลังจากปลูกข้าวโดยการสานแห สานไซสานแห ตาข่าย นอกจากนั้นยังปลูกผักสวนครัว ปลูกแตง มีความรู้ระบบการผลิตดั้งเดิม จะประยุกต์ใช้รถไถนาจะเป็นการทุ่นแรง ลดต้นทุนการผลิต ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ สร้างเครือข่ายแต่ละหมู่บ้านแล้วเข้าอบรม มีคุณธรรมโดยจัดให้มีกองทุนชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน กลุ่มทุนยูนิเซฟ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับหมู่บ้าน กลุ่มทุนผู้สูงอายุ กองทุนหมู่บ้าน กทป. กองทุนน้ำมัน กลุ่มผักปลอดสารพิษ

บ้านหนองเลิงอาชีพทำนา ความพอประมาณด้วยการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงจากคนอื่น การผลิตเพื่อยังชีพ ใช้เครื่องมือที่มีในชุมชน และเครื่องทุ่นแรงเป็นรถไถนา แรงงานมาจากครัวเรือน

ได้รับเงินสนับสนุนจากครัวเรือนที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน รักในอาชีพทำนา การใช้เหตุผลในการลดต้นทุนการผลิตลดต้นทุนเรื่องปุ๋ยนั้นนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ ในเรื่องการผลิตปุ๋ยมีภูมิคุ้มกันของครัวเรือนประกอบอาชีพทำนาปลูกพืชผักสวนครัว รายได้จากอาชีพหลักคือการขายข้าวแล้วแต่ราคาขึ้นลงแต่ละปี นอกจากนั้นก็รับจ้างร้องหมอลำ และรับจ้างขับแท็กซี่ แหล่งรายได้จากการไปรับจ้างภายนอกได้เงินสนับสนุน มีคุณธรรม การทำนาไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยด้วยแรงงานของครัวเรือน เอื้อเฟื้อในเรื่องของแรงงานในการผลิต ไถนา ลงแขกคานา เกี่ยวข้าว

บ้านหนองเอาะอาชีพทำนา ความพอประมาณ ด้วยความรักในอาชีพทำนา มีฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ระบบการผลิตขึ้นอยู่กับปัจจัยธรรมชาติ มีความเชื่อตามวัฒนธรรม ประเพณีในการทำบุญให้ครอบครัว 12 คอง 14 เมื่อถึงเวลาการทำบุญตามฮีตที่สำคัญเช่น ฮีตบุญพะเวส การใช้เหตุผลการลดต้นทุนในการผลิตโดยการเข้าอบรมการหมักปุ๋ยชีวภาพ ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น มีภูมิคุ้มกันโดยการปลูกแตงแหล่งรายได้จากการหาอาชีพหลักคือผลผลิตจากข้าว ชาวบ้านปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพเสริมการปลูกแตงร้าน มีความรู้โดยการรวมกลุ่มอาชีพกิจกรรมกลุ่มได้แก่มีกุ่มออมทรัพย์ แม่บ้าน กลุ่มทุนยูนิเซฟ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับหมู่บ้าน กลุ่มทุนผู้สูงอายุ กองทุนหมู่บ้าน กทบ. กองทุนน้ำมัน กลุ่มฝึกปลอดสารพิษ มีคุณธรรมภายหลังจากการจัดตั้งกองทุน ซึ่งกลุ่มกองทุนที่กล่าวมามีวัตถุประสงค์เพื่อการกู้ยืม ไปประกอบอาชีพ โดยมีการจัดสรรเท่าๆ กันทุกคน

ชุมชนอิน โดจันที่มีอาชีพค้าขาย ความพอประมาณจากการรวมกลุ่มประเพณีวัฒนธรรมของชาวลาด การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าในกลุ่มตลาดบนและตลาดล่าง ฟังตนเองใช้แรงงานที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนค้าขาย จัดการองค์กรด้วยตนเอง ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเอง การใช้เหตุผล ผู้มีอำนาจพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขในการแลกเปลี่ยน ที่เห็นเป็นร้านขายเสื้อผ้าจะขายส่ง ตลาดล่างก็เป็นการขายส่งเหมือนกัน การดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เงื่อนไขในการแลกเปลี่ยนสินค้าจะถูกส่งมาจากผู้ผลิต มีภูมิคุ้มกันขายสินค้าให้ได้เร็ว เลือกซื้อสินค้ามาขายให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า แต่การหมุนเวียนสินค้าจะออกเร็ว การตั้งราคาเราตั้งเอง โดยความรู้ต้นทุนมาก่อน ส่วนการจับจ่ายใช้สอยประจำวันต้องใช้อย่างประหยัดในสิ่งจำเป็นเท่านั้น มีความรู้ การจัดการตลาดไม่เกี่ยวข้องกันตลาดบนกับตลาดล่าง ต่างคนต่างทำมาหากิน ส่วนมากนักท่องเที่ยวที่มาทัวร์เข้ามาก็จะไม่เดินค่านบนแต่ถ้ายังไม่ค้ำจะเดินตลาดบน ไม่ลงมาในตลาดล่าง มีคุณธรรม การขายสินค้าไม่ขายเอากำไรมากเกินไปอยู่ระหว่าง 10-20 เปอร์เซ็นต์

ข้อค้นพบใหม่ในงานวิจัย

1. เศรษฐกิจของหมู่บ้านชาวอีสานไม่ได้เป็นภาพนิ่งแบบประวัติศาสตร์ วิธีชีวิตชุมชนดำเนินไปเป็นพลวัตของสังคม การดำรงอยู่เพื่อยังชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง การซึมซับเข้ามาในหมู่บ้านในระบบทุนนิยม เริ่มจากการปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ของความพอเพียงเป็นการพึ่งพิงจากภายนอก แรงงานมาจากครัวเรือนมาเป็นการจ้างงานจากภายนอก ประการสำคัญการดำรงชีพอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นอิทธิพลจากภายนอกเข้ามากระทบชุมชน ในงานวิจัยนี้พบว่าหมู่บ้านอีสานนั้นไม่เหมือนหมู่บ้านบุพกาลมุมมองเรื่องอำนาจของทุนนิยมเข้ามามีอิทธิพล ควบคุม วาทกรรมเข้ามากดทับ ปกปิด ซ่อนเร้น แต่ปรากฏการณ์ของชุมชนมีความขัดแย้งภายในท่ามกลางความเป็นอยู่ภายใต้โลกาภิวัตน์ อาชีพที่แตกต่างกัน วิธีการผลิตที่แตกต่างกัน ศักยภาพของพื้นที่ ทำให้ผลผลิตมีความแตกต่างกัน แต่มีวาทกรรมชุดหนึ่งที่เรียกว่าเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาในชุมชน โดยมีอิทธิพลของสื่อเป็นตัวเร่งในขณะที่อิทธิพลของวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังจากกระบวนการผลิตซ้ำทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งรับรู้ความพอเพียงในฐานะที่เป็นนโยบายของรัฐ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งไม่เข้าใจเรื่องความพอเพียงด้วยศักยภาพของสื่อไม่เข้าถึงชาวบ้าน และผู้นำสื่อที่เข้าสู่หมู่บ้าน

2. การศึกษาที่อยู่ในกรอบมักจะไม่สามารถตีผล แต่งานวิพากษ์วาทกรรมนี้เป็นการศึกษาจากรากเหง้าที่แท้จริงของชุมชนชาวอีสาน ศึกษาความสัมพันธ์วิถีชีวิตการทำมาหากินที่แท้จริง โดยการศึกษาปฏิบัติเป็นประจำวัน ในมุมมองเรื่องอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ อำนาจ วัฒนธรรม ชุมชน การรับรู้ที่แตกต่างกัน การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ จากแนวคิดของความเพียงพอของชาวบ้านที่ก่อเกิดจากวรรณกรรม ความเชื่อสิ่งที่เป็นธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ ประการสำคัญจากผญาคำสอน ผญาภาษิตที่มีอิทธิพลต่อการทำมาหากินในอดีต ประเพณีจากวิถีผลิตจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่เกาะเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมที่สืบสานต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น จนสร้างเป็นความพอเพียงของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการเสริมระบบภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ข้อค้นพบเชิงทฤษฎี

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในความหมายของความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ในเงื่อนไขของความรู้กับคุณธรรม จากกฎเกณฑ์ของความรู้ชุดหนึ่งเรียกว่าเศรษฐกิจพอเพียง เป็นภาคปฏิบัติการของชุมชนที่ได้ผ่านการปฏิบัติที่เห็นจริงในระดับครัวเรือน เป็นที่ยอมรับว่าเมื่อปฏิบัติตามหลักทฤษฎีแล้วเกิดผลได้อย่างชัดเจนพิสูจน์ได้ จากคำกล่าวอ้างนี้พบว่าเศรษฐกิจพอเพียงในความหมายเป็นเชิงทฤษฎี ความพอเพียงต้องพิสูจน์คือเป็นที่ยอมรับกัน ความเที่ยงตรงในเหตุและผล ด้วยการลงมือทดลองปฏิบัติให้ถึงจุดพอประมาณ และการเข้าถึงความพอเพียงจนกระทั่ง

ตกผลึกเป็นภูมิคุ้มกัน เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะที่เป็นปรัชญาหมายถึงความคิดที่คำนึงถึง ชีวิต เศรษฐกิจ สังคมที่พึงปรารถนาให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ

ระดับความสัมพันธ์ของสื่อสารที่ผ่าน โครงสร้างในระดับภาคปฏิบัติการมีด้วยกัน 3 ระดับ ได้แก่ อำนาจของวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจากพระมหากษัตริย์ อำนาจของการสื่อสาร อำนาจที่ได้จากการกระจายสื่อของพระมหากษัตริย์เป็นเรื่องของสื่อโดยผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อำนาจของตัวสื่อผ่านวาทกรรมสื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ ตัวบุคคล วารสาร เอกสาร เป็นอำนาจทางภาครัฐที่สามารถเข้าควบคุมสื่อให้กระจายไปทุกทิศทุกทาง แต่อำนาจของผู้ใช้สื่อ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม สำหรับตัวผู้รับสื่อเป็นเจ้าของหน้าที่ผ่านการอบรม เป็นผู้ส่งสารต่อไปยังชาวบ้าน ส่วนความสัมพันธ์ระดับภาคปฏิบัติการจะต้องผ่านกระบวนการสื่อสารกระบวนการรับรู้แล้วนำไปปฏิบัติ

ระดับปฏิบัตินั้นต้องออกมาจากจิตสำนึกของการรับรู้ในวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ในความหมายของชาวบ้าน เกิดจากจิตสำนึกของตนเอง ต้องทำให้ครัวเรือนพออยู่พอกิน วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจากอุดมการณ์ในวิถีผลิตแบบยังชีพและการผลิตแบบทุนนิยม การต่อสู้ในอุดมคติคือมุ่งสู่หลักของความสมดุลและแสวงหาเครื่องมือที่หาได้ในท้องถิ่น แรงงานครัวเรือน ลดการพึ่งพิงจากภายนอก ลดค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การลดอัตราความเสี่ยงมาจากการสร้างรายได้เสริม ส่วนการผลิตแบบทุนนิยมสะสมวัตถุและสร้างกำไรไม่สิ้นสุด ด้วยการนำมูลค่าส่วนเกินไปขาย

ระดับปฏิบัตินำมาสู่ข้อโต้แย้งทางทฤษฎีไม่เท่าเทียมกันในระดับอาชีพ เพราะสาเหตุเกิดจากเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดจากต้นทุนของอาชีพ เช่น อาชีพทำนา อาชีพหาปลา อาชีพใช้แรงงาน เป็นอุดมการณ์เพื่อยังชีพ ต้นทุนการผลิตไม่มาก การผลิตแบบดั้งเดิม ส่วนอาชีพที่มีต้นทุนสูงนั้นประกอบด้วยอาชีพทำไร่ อาชีพเลี้ยงปลา และอาชีพค้าขาย จากอุดมการณ์ผลิตเพื่อกำไร นำส่วนเกินออกไปขาย ทำให้เกิดการปฏิบัติการลักลั่นนำไปสู่เป็นเศรษฐกิจก้าวข้ามไปในความพอเพียงในระบบทุนนิยม โดยมีคำว่าอำนาจ อิทธิพลและการครอบงำระบบเศรษฐกิจชุมชน เพราะในงานวิจัยค้นพบว่า ลักษณะของทุนนิยมแบบพอเพียง คือ ในความทุนนิยมเพื่อการค้ามีวาระซ่อนเร้นของความพอเพียงที่ได้ระดับความสมดุล มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันได้เป็นอย่างดี ในอาชีพค้าขายมีการรวมกลุ่มวัฒนธรรมตามประเพณีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างพ่อค้าตลาดบนและพ่อค้าตลาดล่าง การสั่งสินค้าจำนวนมากแต่ไม่เกินความสามารถในการทำกำไร และสร้างภูมิคุ้มกันในกลุ่มของพ่อค้าคนกลางที่เรียกว่าตลาดบนยอมให้พ่อค้าตลาดล่างหรือยี่ปั้วนำสินค้ามาขายก่อนแล้วค่อยเก็บเงินภายหลัง

นอกจากนี้วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เรื่องของวาทกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่มองเห็นสัญลักษณ์การท่ามาหากินเป็นภาพเดียวในมิติเกษตร การมองเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือนความสามารถในการดำรงอยู่เป็นพลวัตทางสังคม มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา จากสังคมบุพกาลเปลี่ยนผ่านเป็นสังคมเมือง มีการขยายอัตราประชากร ขยายชุมชนพื้นที่เจริญเติบโตด้วยวัตถุ จึงทำให้ต้องดิ้นรนทำอาชีพเสริม หารายได้เพิ่มขึ้นเช่นสัญลักษณ์ของอาชีพ ทำนาไม่ได้ทำอย่างเดียว ทำสวนทำไร่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หารายได้เสริม จะเห็นว่าเป็นการตีความลักษณะที่เห็นเป็นปรากฏการณ์โดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน

กล่าวได้ว่าคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องการอำนาจที่เกิดจากอิทธิพลหรือการต่อสู้ทางการเมือง กล่าวได้ว่าอำนาจไม่ใช่อำนาจที่ใช้ได้หนึ่งเดียว แต่ในที่นี้อำนาจกำหนดขึ้นในฐานะเป็นควบคุมจากลักษณะของความแตกต่างที่ช่วยให้เราเห็นหน้าที่อันแยกของอำนาจของสังคมสมัยใหม่ อำนาจที่มีใช้ปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงเป็นผู้แสวงหาความจริง แต่เป็นการแสวงหาพลังอำนาจจากความพอเพียงของตนเองที่เกินขอบเขตของระดับทุน จากการลงทุนในจำนวนมาก การสะสมวัตถุดิบ แรงงาน ความรู้ในการจัดการ พบว่า ในอาชีพค้าขาย เลี้ยงปลาและทำไร่นั้น ผู้ประกอบอาชีพนั้นพยายามแสวงหาอำนาจเพื่อจะรักษาระดับความสมดุลในความพอประมาณ แล้วปรับตัวเป็นเกินความพอเพียงในการนำปัจจัยการผลิตไปขาย สร้างผลกำไรให้กับผู้ปฏิบัติการที่เป็นชาวบ้าน

ในระดับปัญหาเรื่องการรับรู้ เรื่องโลกทัศน์ความเชื่อของคนอีสานกับเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นว่าสังคมปัจจุบันการดำรงชีวิตที่ครอบงำด้วยระบบทุนนิยม มุ่งบริโภควัตถุ สิ่งของเพื่อสนองตอบความต้องการไม่สิ้นสุด จึงมองไม่เห็นคุณค่าของความพอเพียงแต่ความพอเพียงนั้นแฝงไว้ด้วยการดำรงวัฒนธรรม ประเพณีอื่นๆ ที่ฝังตัวมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ความเชื่อของชุมชนเผ่าบ้านเวินบึกดำรงอยู่ได้ด้วยเงื่อนไขของรักบรรพบุรุษ วัฒนธรรมชุมชนบ้านหนองเอาะ บ้านนุกกลาง บ้านลับแล มีการรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พร้อมกันทำบุญ การเอาบุญ งานสงกรานต์สำหรับรดน้ำดำหัวแก่ผู้สูงอายุ บุญข้าวสาก บุญกุ่มข้าว บุญคูณลาน บุญข้าวสากข้าวประดับดิน รวมกลุ่มโดยคนเผ่าคนแก่ที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ส่วนความเชื่อตามคำสอน ผญา ภาษิต มีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจในการทำมาหากิน เพราะเป็นคำสอนให้ชาวบ้านมีความอดทน ขยัน ทำตามฮีตคองของชาวอีสาน แต่ชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งที่เป็นเยาวชนของชาติที่ยังละเลยสิ่งเหล่านี้ การรับรู้ทางวัฒนธรรมของเด็กรุ่นหลังไม่เชื่อผู้เฒ่าผู้แก่ เช่น การไปลามาไหว้ จึงทำให้วัฒนธรรม ประเพณีถูกละเลยไป จะเห็นได้จากการละเลยของเด็กไม่รู้จักรักการทำบุญที่วัด การเข้าพิธีศักดิ์สิทธิ์การบนผีปู่ตา แต่ต้องการความสะดวกสบาย การเที่ยวเตร่ ไม่ทำงาน หลงใหลกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

ข้อโต้แย้งเชิงทฤษฎี

1. เศรษฐกิจพอเพียง ในความหมายของความพอเพียงต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากร การใช้ทุนอย่างจำกัด เศรษฐกิจพอเพียงต้องแยกออกจากการพัฒนาในระบบทุนนิยมและแนวคิดความล่าช้าทางเศรษฐกิจ เพราะว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มุ่งแต่การสร้างอัตราการเจริญเติบโตไม่คำนึงถึงการกระจายรายได้สู่ชุมชน ซึ่งในขณะเดียวกันเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการพึ่งตนเองไม่พึ่งพิงภายนอก เทคโนโลยีแบบดั้งเดิมใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ใช้แรงงานครัวเรือนจนทำให้ผลผลิตที่เกินความพอเพียงกลายเป็นการผลิตในระบบทุนนิยมเพื่อการค้า แสวงหากำไร แต่การผลิตแบบนี้ไม่ใช่เป็นการลดทอนความพอเพียง แต่เป็นการระมัดระวังในการผลิตตั้งอยู่บนความพอดี เรียกว่าการก้าวข้ามความพอเพียงในหลักของเหตุผล ปัจจัยเสี่ยงต้นทุนในการผลิตไม่คุ้มกันตัว ใช้ความรู้วิเคราะห์สถานการณ์จนเกิดความสมดุลเป็นภูมิคุ้มกันอย่างดี

2. วาทกรรมทับซ้อนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฏิบัติเป็นรูปธรรมที่สามารถพิสูจน์ความพอเพียงในอดีตอธิบายได้ในมิติประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องอยู่ในสังคมบุพกาล เพราะว่าคุณค่าของเศรษฐกิจพอเพียงต้องการให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์จากระดับนำไปปฏิบัติให้เห็นจริง ให้เกิดความพอเพียง ระดับปฏิบัติการณ์นั้นชาวบ้านดำรงอยู่ด้วยวัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมา เพียงแต่ต้องการเปรียบเทียบเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมบุพกาลต้องนำมาอธิบายเพื่อให้ครอบคลุมกับหลักปรัชญาจากความพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน สิ่งที่สำคัญในระดับปฏิบัติต้องการให้ชาวบ้านมีอุดมการณ์ที่ระเบิดออกมาจากจิตสำนึก

3. วาทกรรมทั่วไปกล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ด้วยเนื้อหาจึงเกิดภาพแนวคิด 3 ประการที่จำเป็นอย่างได้แก่ แนวคิดแห่งอำนาจ แนวคิดแห่งประวัติศาสตร์ และแนวคิดแห่งอุดมการณ์ จากแนวคิดประจักษ์นิยมความรู้คือผลิตผลของการรับรู้ การสังเกต โดยอิงพื้นฐานตามข้อมูลทางประสาทสัมผัสซึ่งรวมกันเป็นรูปแบบของแนวคิดที่มีความซับซ้อน ข้อมูลทางประสาทสัมผัสของภาพเชิงซ้อนที่ปกปิด ซ่อนเร้นเหล่านี้คือข้อเท็จจริงที่ถูกตีความอย่างอิสระที่ใช้เป็นพื้นฐานให้กับความรู้ การประกันถึงความเที่ยงตรงมีเหตุผล จากอุดมการณ์แบบง่ายไปสู่อุดมการณ์แบบยาก

เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะที่เป็นวาทกรรม เป็นที่เข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถอธิบายผ่านปรากฏการณ์ ความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตของสังคม ชุมชน มองผ่านวาทกรรมในเชิงสัญลักษณ์ ในทุกอาชีพได้อธิบายเรื่องอำนาจครอบงำของระบบเศรษฐกิจชุมชน อำนาจที่กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอำนาจของผู้มีอำนาจในชุมชน ที่ก่อตัวเป็นกระแสป็อบที่หมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ในการผลิตที่ต้องอาศัยกระบวนการการพึ่งพาอาศัยกัน ในเรื่องเงินทุนในการผลิต

การสร้างระบบเครือข่าย วัตถุประสงค์ แรงงาน และการลดต้นทุนในการผลิต ไม่ใช่อำนาจที่มาจากภาครัฐ ที่ใช้อำนาจสร้างความชอบธรรมในทางกฎหมาย ณ เวลานั้น ซึ่งโครงสร้างในการกุมอำนาจนั้นถูกแยก ออกเป็นกฎหมายตามอุดมการณ์ของกลุ่มอิทธิพล มีวิธีการที่ซับซ้อนที่สนับสนุนแรงกดดันจากเมืองบน และความเป็นไปได้ในการต่อต้านอำนาจแห่งความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของอำนาจและอิทธิพลของหมู่บ้าน ชุมชนที่สามารถควบคุมคนในหมู่บ้าน ชุมชน ซึ่งไม่เกี่ยวกับเรื่องของการเมือง

4. ข้อโต้แย้งในการดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นว่าจุดประสงค์ ของเศรษฐกิจพอเพียง คือ วาทกรรมของพระมหากษัตริย์ที่มองเห็นความพอเพียงเป็นหนทางแก้วิกฤติ เศรษฐกิจ เริ่มจากจุดเล็กไปหาจุดใหญ่ จากตัวเอง ไปสู่ชุมชน ถึงระดับประเทศ แต่การพัฒนาที่ควบคู่ ไปกับระบบทุนนิยม ก่อให้เกิดความต้องการมากขึ้น ประการสำคัญการแพร่กระจายโดยใช้สื่อสาร ของภาครัฐในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวาทกรรมใหม่ที่พยายามแทรกตัวเข้าแทนที่สังคม ปัจจุบัน จึงทำให้เกิดการปรับตัวของระบบทุนนิยมที่เข้ามาในชุมชนด้วยเงื่อนไขของระบบผลิตเกิน ความพอเพียง เช่น อาชีพทำไร่ เลี้ยงปลาปลาค้าขาย ทำให้ชุมชนต้องมีระบบพึ่งพิงจากระบบทุนนิยม เข้าไปในรูปแบบแฝง ครอบงำเศรษฐกิจพอเพียงเรื่องต้นทุน การกู้ยืม และการพึ่งพิง ทำอย่างไรจึง จะให้ชาวบ้านได้กลับมาพิจารณาตรองความพอเพียงให้อยู่คู่กับสังคมไทยให้อยู่แบบพอเพียง

ชุดปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมาไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน เนื่องจาก เงื่อนไขของความต่อเนื่องของระบบทุน เพราะว่ามีการผลิตต้องเพิ่มทุนต้นทุนการผลิตที่มีความต่อเนื่อง ของมูลค่าที่สูงขึ้นตามไปด้วย ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงต้องปรับตัวเข้าไปในระบบทุนนิยม โครงสร้าง ของระบบทุนนิยมต้องการสร้างกำไรให้มาก เศรษฐกิจพอเพียงต้องการผลิตให้พอดี แต่ถ้าผลิตสินค้ามาก ด้วยต้นทุนที่น้อยกว่า ทำให้เกิดผลผลิตมากจนนำมูลค่าส่วนเกินไปขาย จึงทำให้มีการพึ่งพิงเงินแยกกัน ไม่ออกกระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบทุนนิยม

การแพร่กระจายในระดับปฏิบัติการของสื่อภาครัฐขึ้นอยู่กับการใช้กระบวนการ ใช้อำนาจสื่อที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพนั้น จะเกิดพลังอำนาจในการครอบงำชาวบ้านได้มากที่สุด แต่ชาวบ้านเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเพียงวาทกรรมที่เกิดจากการโฆษณาทั่วไป ไม่ได้ยึดโยงสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นด้วยจิตสำนึก ขาดการกระตุ้นอย่างจริงจัง การสร้างวาทกรรมบ่อยๆ จากการสื่อสารผ่านโทรทัศน์ภาครัฐต้องการ สิ่งที่ตนเองต้องการให้ชาวบ้านรับรู้ ผู้ส่งสารคือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ยังไม่เข้าใจในหลักของปรัชญา

ที่แท้จริง ทำให้การส่งสารนั้นไม่สมบูรณ์ ขาดต้นทุนความรู้จึงไม่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพต่อการรับรู้ จึงทำให้ชาวบ้านส่วนมากขาดความรู้ของปรัชญาในการนำไปปฏิบัติ

5. วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมีอำนาจจริงหรือไม่ อำนาจวาทกรรมเป็นเรื่องของการเมืองที่เป็นตัวกำหนดในการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนา อำนาจเป็นตัวตัดสินใจทิศทาง/รูปแบบของการพัฒนาจะเป็นอย่างไร ผลประโยชน์ของการพัฒนาจะตกแก่คนกลุ่มใด การได้มาของอำนาจและการใช้อำนาจ แต่การใช้อำนาจเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันกับอำนาจในทางการเมือง ซึ่งอยู่ในหลักของความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม อำนาจเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องการให้ผู้มีอำนาจรับผลประโยชน์ แต่ต้องการให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์ เพราะฉะนั้นอำนาจที่มาจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วต้องมาจากจิตสำนึกจากการปฏิบัติ

อำนาจที่เกิดความแตกต่างจากการสร้างอำนาจเกิดจากสองประเด็นหลักได้แก่

- 1) อำนาจของชาวบ้านเกิดจากการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง การปฏิบัติของชุมชน ชาวอีสานมีขัดแย้งกับเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเงื่อนไขของปัจจัยทุนทางทรัพยากร ทุนที่เป็นตัวเงินเพื่อนำมาผลิต การลดทอนอำนาจเกิดจากขาดความต่อเนื่องของเงินทุน การให้ความรู้ และการช่วงชิงวาทกรรม ชาวบ้านบางส่วนไม่ต้องมีอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวบ้านก็ดำรงอยู่ได้แบบมีความสุข
- 2) ภาครัฐต้องการสร้างอำนาจจากสื่อ พยายามใช้กระบวนการสื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยละเลยการรับรู้ของคนอีสานที่ดำรงอยู่ท่ามกลางวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจมาช้านานจนแยกไม่ออกระหว่างความพอเพียงกับการทำมาหากิน ซึ่งชาวอีสานมีอำนาจบนพื้นฐานความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นเอกลักษณ์ในตัวเอง

เพราะฉะนั้นอำนาจที่เป็นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงภาคปฏิบัติการ เป็นความต้องการของคนสองฝ่าย ได้แก่ฝ่ายผู้เป็นเจ้าของวาทกรรม ซึ่งกระบวนการขับเคลื่อนภาควาทกรรมผ่านสื่อของรัฐ และผู้นำวาทกรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ผ่านการถอดรหัส แปลความหมายออกมาในลักษณะที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตรงประเด็น เพราะว่าการดำรงชีวิตแต่ละภาคพื้นที่ของประเทศไทยไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนชาวอีสานที่บ่มเพาะ ชัดเกล้า จากวัฒนธรรม ประเพณี จนแยกไม่ออกว่าระดับปฏิบัติของชาวบ้านกับวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกัน เป็นบางส่วน ซึ่งแปลความหมาย ถอดรหัสไม่ตรงกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัญหาการสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ ให้ประชาชนชาวอีสานรับรู้ นั้น ส่วนหนึ่งยังไม่รับรู้ และนำไปปฏิบัติ ปัญหาที่เกิดจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นว่าการตีความของปรัชญาในเรื่องความพอประมาณ ชาวบ้านขาดปัจจัยอะไรบ้าง ปัจจัยอะไรที่เป็นสาเหตุของความไม่พอเพียงลดอะไรบ้าง เพิ่มอะไรบ้าง เพราะมีบางชุมชนพอเพียงวัดได้จากปัจจัยการผลิต ต้นทุนการผลิต การครอบครองที่ดิน ภาระหนี้สิน ความยากจน ค่าแรงงาน ซึ่งไม่มีตัวชี้วัดที่แน่นอน เพียงแต่บอกว่ามีหรือไม่มี ไม่สามารถแยกแยะออกเป็นตัวเลขได้

ปัญหาในการใช้สื่อสารที่เป็นสื่อโทรทัศน์ วิทยุ วารสารและสื่อบุคคล กระบวนการสื่อเหล่านั้นไม่ได้เข้าถึงการตอบรับของชาวบ้านเท่าใด เพราะชาวบ้านเข้าใจการรับรู้จากวิถีชีวิตจากการรับรู้ปัญหาการทำมาหากิน วิถีผลิต จากข้อมูลเบื้องล่างที่เป็นชุมชน รับรู้ถึงปัญหาของชุมชน และการแก้ไขปัญหาของชุมชน กระทำเป็นกระบวนการกลุ่ม เป็นเครือข่ายด้วยการทำประชาคมหมู่บ้าน รับฟังความคิดเห็นสมาชิกในหมู่บ้านเพื่อนำข้อได้แย้งความคิดเห็นในการระดมสมองมาแก้ไข ปัญหาเพื่อสะท้อนประเด็นปัญหาที่แท้จริงของหมู่บ้าน

ปัญหาเกิดจากมโนทัศน์ของชาวอีสานต่อการรับรู้จะมาจาก 2 ส่วน ได้แก่ 1) รับรู้จากมโนทัศน์ความพอเพียงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาตินั้นเกิดขึ้นจากชุมชนนุพกาล เกิดจากการรับรู้จากสื่อการรับรู้ผ่านสื่อทางวัฒนธรรม ประเพณีที่ปฏิบัติต่อฮิตสิบสองกองสิบสี่ จากสื่อทางวัฒนธรรม ความเชื่อของศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในแนวความคิดของเศรษฐกิจและสังคม ระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ มีการตั้งสมมุติฐานจากอดีตเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ บอกเล่าความเป็นอยู่จากอดีตถึงปัจจุบันนำมาเป็นแนวปฏิบัติ 2) การรับรู้จากวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงจากการได้เห็นได้ฟังจากสื่อกระบวนการรับรู้ของชาวบ้านในวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ขึ้นอยู่กับการรับรู้จากมโนทัศน์ผ่านสื่อโทรทัศน์ การรับรู้จากมโนทัศน์ผ่านวิทยุ การรับรู้จากมโนทัศน์ผ่านสื่อเอกสาร วารสาร การรับรู้จากมโนทัศน์ผ่านสื่อบุคคล จึงไม่สามารถแยกการรับรู้ออกจากมโนทัศน์เดิมที่เกิดเองตามธรรมชาติของชาวอีสานที่สั่งสมประสบการณ์กันมานาน

ปัญหาของผู้ส่งสารเศรษฐกิจพอเพียงและการแพร่กระจายสื่อไม่ใช่ปัญหาของชาวบ้าน แต่เป็นปัญหาระดับนโยบายการแพร่กระจายของการสื่อสารที่มีลักษณะแตกต่างกันการใช้สื่อที่เหมาะสมกับชุมชน กับอาชีพ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และสภาวะแวดล้อมของสังคม วิถีชีวิต

พฤติกรรม และบริบทของชุมชนต่างกันต้องเข้าใจเรื่อง โลกทัศน์ของชุมชน ในสังคมชาวอีสาน มีวัฒนธรรมมาช้านาน มีมรดกทางวัฒนธรรม วรรณกรรมท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้าของชาวอีสาน ซึ่งแทรกอยู่ในวรรณกรรมพุทธศาสนา วรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมตำนาน ผญา ที่สะท้อนสื่อทางวรรณกรรมให้มีบทบาทที่สอนให้คนอีสานได้เข้าใจการทำมาหากิน จากความเชื่อจากอำนาจที่เกิดจากคุณภาพ

ปัญหาของสภาพแวดล้อมที่ทำให้สื่อไปส่งให้แก่ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติต่อการรับรู้ นั้นยังไม่เข้าใจลึกซึ้ง เพราะชาวบ้านมีความเป็นอยู่ต่างบริบทกัน สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ชาติพันธุ์ต่างกัน แต่ภาษาและความเป็นอยู่ ระบบเครือญาติที่คล้ายกัน แต่การใช้ทุนและการดำรงชีวิตแตกต่างกัน แม้แต่ผู้นำสื่อไปแจ้งให้แก่ผู้รับไม่สามารถอธิบายผ่านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างสมบูรณ์

ปัญหาของการนำไปใช้เมื่อชาวบ้านรับรู้และไม่รับรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่สามารถบ่งบอกถึงการนำไปใช้ให้ถูกต้อง บางส่วนนำไปใช้แล้วได้ผลคือมีความพอประมาณในต้นทุน ใช้ทุนตนเอง ใช้แรงงานครัวเรือน บางส่วนนำไปใช้แล้วไม่ได้ผลเนื่องจากต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้เป็นต้นทุนการผลิต บางส่วนไม่ต้องนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ แต่ชาวบ้านก็ดำรงอยู่ได้ เพราะว่ามีทุนจากภายนอก เงินสนับสนุนจากภายนอก ถ้ากินความพอเพียงก็ไม่ได้ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ทั้งหมด เพียงแต่บางส่วนก็อยู่แบบพอเพียง

ในภาครัฐควรเสนอการแก้ไขนโยบาย โดยรับฟังความคิดเห็นประชาชนควรเสนอสิ่งใด นำแผนชุมชนซึ่งเป็นแผนจากล่างสู่บน ชาวบ้านรู้ปัญหา แก้ปัญหาเอง แล้วภาครัฐควรช่วยสนับสนุน และจัดทำแผนจากล่างสู่บน มีการประชุมกลุ่ม หาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน รับฟังความคิดเห็นในเรื่องความสัมพันธ์ของการผลิต การลดต้นทุนการผลิต กิจกรรมการตลาด วัฒนธรรมชุมชน ประเพณี และระบบเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองชุมชนได้อย่างแท้จริง

เศรษฐกิจพอเพียงจะรับมือแก้วิกฤติเศรษฐกิจโลกได้อย่างไรถึงแม้ว่าจะเกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจทั่วโลกชุมชนอีสานก็ยังทำมาหากิน ไปตามวิถีชีวิตเป็นแบบธรรมชาติด้วยเงื่อนไขดังนี้ 1) ด้วยการพึ่งตนเองถึงแม้จะมีกระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์เข้าครอบงำการทำมาหากิน นับตั้งแต่การผลิต การบริโภค การดำเนินการ วัฒนธรรม ประเพณีของชาวอีสานมีมาช้านานแล้ว การดำรงอยู่ได้ต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความสัมพันธ์ภายในสูง แต่ลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันไม่ทั้งหมด ต้องพึ่งตนเองก่อน มีทุนทางสังคม มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีแรงงานครัวเรือน 2) การลดภาระหนี้สิน คือไม่เป็นหนี้สินจนล้นพ้นตัว ชาวอีสานนั้นมีความอดทนต่อการทำมาหากิน ไม่เลือกอาหารพอมือพอกินก็พอแล้ว ชาวบ้านในชุมชนนั้นไม่แสวงหาความร่ำรวย ขอให้ดำรงอาชีพอยู่ได้ด้วยความพอดี มีที่ดินมีนา มีไร่

มีสวนไว้ทำกิน และอยู่อย่างประหยัด ไม่เป็นหนี้เป็นสินก็พอใจแล้ว 3) ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่นที่ทำกิน ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปี เลี้ยงสัตว์ ผลิตเอง 4) ทำอาชีพเสริม กิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย ไม่มีอาชีพเดียว 5) ไม่พึ่งพาทายภายนอก เช่น แรงงาน เงินกู้ และเครื่องจักรจนมากเกินไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้พบว่าชาวบ้านทั้ง 8 หมู่บ้านมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ภายในหมู่บ้านมี 2 ระบบ คือ ระบบทุนนิยมและเศรษฐกิจพอเพียง สองระบบนี้พึ่งพิงกัน การปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ของ ความพอเพียงเป็นการพึ่งพิง ในงานวิจัยนี้พบว่า ชุมชนอีสานนั้นแตกต่างไปจากชุมชนบุพกาล ในมุมมองเรื่องทุนนิยมเข้ามามีอิทธิพล ควบคุม ที่เป็นวาทกรรมเข้ามากดทับ ปกปิด ซ่อนเร้น แต่ปรากฏการณ์ของหมู่บ้านมีความขัดแย้งภายในท่ามกลางความเป็นอยู่ภายใต้โลกาภิวัตน์

ความพอเพียงในของอาชีพใช้แรงงานของหมู่บ้านลับแล ชาวบ้านมีความอดทนสูง ความสัมพันธ์กันในชุมชนสูง รวมตัวกันทำบุญ ทำอาชีพเสริมในครัวเรือนคือปลูกพืช ได้รับความประกัน สังคม ด้านสาธารณสุขในการรักษาพยาบาลรักษาพยาบาลฟรี

ความพอเพียงในอาชีพทำไร่บ้านบุกลางที่มีอาชีพทำไร่ภาคปฏิบัติการของชาวบ้านใน ความพอประมาณเกิดจากทรัพยากรที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตคือที่ดิน เป็นการผลผลิตเพื่อการค้า ความสัมพันธ์เน้นทางวัฒนธรรมจิตวิญญาณ ใช้แรงงานในครัวเรือน นอกจากนั้นเป็นแรงงานภายนอก มีการรวมกลุ่มทำปุ๋ย การออมโดยการจัดตั้งกลุ่มธนาคารหมู่บ้าน

ความพอเพียงในอาชีพทำนาบ้านหนองเอาะ บ้านทุ่งมนและบ้านหนองเล็งที่มีอาชีพทำนา ภาคปฏิบัติการของชาวบ้านใน ความพอประมาณ เกิดจากความสามัคคีของคนในชุมชน การรวมกลุ่ม ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การทำบุญ ประเพณี และการนับถือผีด้วยความเชื่อเรื่องผีปู่ตา อนุรักษ์ วัฒนธรรมเดิมด้วยผลยา เรื่อง การทำมาหากิน ความเชื่อของคำสอน ผ่านการครองเรือนระหว่างสามี ภรรยา การพึ่งตนเอง ใช้แรงงานในครัวเรือน ไม่พึ่งพิงปัจจัยภายนอก ปัจจัยการผลิตใช้เทคโนโลยี แบบดั้งเดิม ทำอาชีพเสริมด้วยการรวมกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน มีกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการเกษตร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนผู้สูงอายุ นอกจากนั้น อาชีพเสริมปลูกผัก ปลอดภัย รันค้าชุมชนไปรับจ้างนอกหมู่บ้าน และการสร้างเครือข่ายแต่ละหมู่บ้าน

ความพอเพียงในอาชีพเลี้ยงปลาบ้านคูสว่างที่มีอาชีพเลี้ยงปลาภาคปฏิบัติการของชาวบ้าน ในความพอประมาณ เกิดจากชาวบ้านมีความสามัคคีการทำงานร่วมกันชุมชนเดียวกันไม่แบ่งแยกศาสนา ถึงแม้มีการนับถือศาสนาคริสต์และพุทธร่วมมือกันในบุญประเพณี การพึ่งพิงจากภายนอกจากบริษัทซีพี

นำลูกปลามาเลี้ยง อาหารปลา และจับปลาขายโดยการปรับระดับความสมดุลผู้เลี้ยงปลาคือไม่เลี้ยงมากจนเกินไป การพึ่งตนเอง

ความพอเพียงในอาชีพหาปลา บ้านเวินบึกที่มีอาชีพหาปลาภาคปฏิบัติการของชาวบ้านในความพอประมาณ จากวิถีชีวิตที่เกาะเกี่ยววัฒนธรรม ประเพณีจากบรรพบุรุษอย่างมั่นคงด้วยการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการถือฮีด (ผีบรรพบุรุษ) ของชนเผ่าบรู ผู้หญิงให้เฝ้าบ้านผู้ชายเป็นคนออกไปทำงานการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกันที่เป็นแหล่งหาปลาเวินบึกเป็นแหล่งหาปลา อาชีพเสริมด้วยการหาของป่ารับจ้างทั่วไปตามฤดูกาล

ความพอเพียงในอาชีพค้าขายตลาดอินโดจีนที่มีอาชีพค้าขายภาคปฏิบัติการของชาวบ้านในความพอประมาณจากการรวมกลุ่มประเพณีวัฒนธรรมของชาวตลาด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าในกลุ่มตลาดบนและตลาดล่าง พึ่งตนเอง ใช้แรงงานที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนคิดเอง ดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเอง ไม่ขายสินค้าเอากำไรมากเกินไป ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวราคาขายกับนักท่องเที่ยวในต่างจังหวัด หรือต่างชาติก็จะขายในราคาเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปการนำผลของการวิจัยไปใช้ต้องพิจารณาจากอาชีพที่มีความใกล้เคียงเหมาะสมกับอาชีพที่ทำอยู่ปัจจุบัน การนำเอาข้อดีบางส่วนไม่ต้องทั้งหมดในเรื่องของความพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่ต้องประยุกต์ใช้อันดับแรกต้องเกิดจากจิตสำนึกก่อนแล้วจึงนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรมีการศึกษาการรับรู้และตีความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทพื้นที่ต่างกันออกไปในเรื่องของสัญลักษณ์ทางภาษา ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจพอเพียงกับท้องถิ่นว่ามีความเข้าใจมากน้อยแค่ไหน แล้วนำไปปฏิบัติอย่างไร